

**Vabariigi Valitsuse määruse „Aastatel 2022–2029 Šveitsi-Eesti koostööprogrammi toetuse kasutamise tingimused ja kord“ eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

21. novembril 2022. a allkirjastasid Eesti Vabariigi Valitsus ja Šveitsi Liidunõukogu Euroopa Liidus majanduslike ja sotsiaalsete erinevuste vähendamiseks Euroopa Liidu valitud liikmesriikidele mõeldud Šveitsi teise toetuse rakendamise raamkokkuleppe (RT II, 22.11.2022, 1; edaspidi raamkokkulepe¹). Tegemist on välislepinguga välissuhtlemisseaduse § 3 punkti 2 tähenduses, mille siseriikliku korralduse õiguslik raamistik nähakse ette käesoleva määrusega.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) ja seletuskirja koostasid Riigi Tugiteenuste Keskuse (edaspidi *RTK*) jurist Heli Simson (teenistussuhe lõppenud), vanemjurist Anu Jaanson (e-post anu.jaanson@rtk.ee, telefon 663 2031) ja programmiekspert Helena Musthallik (e-post helena.musthallik@rtk.ee, telefon 663 2073). Eelnõu toimetas keeleliselt Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna keeleteoimetaja Sirje Lilover (e-post: sirje.lilover@fin.ee) ning eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud sama osakonna õigusloome nõunik Agnes Peterson (e-post: agnes.peterson@fin.ee, tel 5885 1301).

Eelnõu sätestab raamkokkuleppe rakendamise korralduse Eestis, erinevate osapoolte õigused ja kohustused programmide elluviimisel kogu nende elukaare vältel. Õiguslikult lähtutakse esmalt raamkokkuleppest ja seejärel eelnõust.

Eelnõu jõustub üldises korras.

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on anda õiguslik raamistik aastatel 2022–2029 Šveitsi-Eesti koostööprogrammi rakendamiseks ning sätestada siseriiklikud tingimused doonorriigi ees võetud kohustuste täitmiseks.

3. Eelnõu sisu

Eelnõu paragrahviga 1 määratakse eelnõu reguleerimisala ja õiguslik raamistik. Määrusega reguleeritakse raamkokkuleppe alusel antavatest rahalistest vahenditest toetuse andmise, kasutamise, väljamaksmise, tagasinõudmise ja tagasimaksmise ning järelevalve ja aruandluse tingimusi ja korda.

Eelnõu paragrahviga 2 määratakse riiklikuks koordineerimisüksuseks ning makseasutuseks RTK ja sätestatakse riikliku koordineerimisüksuse ning makseasutuse ülesanded. Vastavalt Šveitsi teise toetuse rakendamise regulatsioonile (edaspidi *Šveitsi regulatsioon*) kannab riiklik koordineerimisüksus üldist vastutust koostööprogrammi eesmärkide saavutamise eest, vastutab toetusmeetmete kindlaksmääramise, kavandamise ja heakskiitmise eest ning toetusmeetmete seire, finantsjuhtimise, kontrolli, hindamise, nähtavuse, aruandluse ja elluviimise järgse seire eest. Makseasutus vastutab koostööprogrammi üle asjakohase finantskontrolli tegemise eest.

Eelnõus korraldatakse raamkokkuleppes loetletud asutuste ülesandeid õigusselguse huvides. See võimaldab rakendajatel lihtsalt ja hõlsalt saada koheselt vajalik info eelnõust.

Eelnõu paragrahviga 3 määratakse programmioperaatorid, programmikomponentide operaatorid ja nende ülesanded. Programmioperaator vastutab toetusmeetme ettevalmistamise ja haldamise eest, programmikomponenti operaator valmistab ette ja rakendab programmikomponenti.

Toetusmeetme „Sotsiaalse kaasatuse toetamine“ programmioperaator on Kultuuriministeerium ning

¹ Kätesaadav <https://www.riigiteataja.ee/akt/207122022001>

toetusmeetme „Elurikkuse programm“ programmioperaator on Kliimaministeerium. Toetusmeetme „Sotsiaalse kaasatuse toetamine“ programmikomponentide operaatorid on Kultuuriministeerium, Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium ning Siseministeerium. Toetusmeetme „Elurikkuse programm“ programmikomponentide operaatorid on Keskkonnaamet ning Keskkonnaagentuur.

Programmioperaatorid ning programmikomponentide operaatorid on määratud Eesti Vabariigi Valitsuse ja Šveitsi Liidunõukogu vahelise Euroopa Liidus majanduslike ja sotsiaalsete erinevuste vähendamiseks Euroopa Liidu valitud liikmesriikidele mõeldud Šveitsi teise toetuse rakendamise raamkokkuleppe lisas 1 „Riigipõhine struktuur“ ning toetusmeetme lepingus.

Toetusmeetmete ülesehitus on erinev: toetusmeetmes „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine“ koostab programmikomponendi rakendamise tingimused programmikomponendi operaator, toetusmeetmes „Elurikkuse programm“ programmioperaator. Toetusmeetmes „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine“ teevad toetatavaid tegevusi tegevuste elluviijad koos partneritega, toetusmeetmes „Elurikkuse programm“ komponentide operaatorid koos partneriga. Seetõttu on ka programmioperaatori ja programmikomponendi operaatori ülesanded erineva ulatusega. Näiteks toetusmeetmes „Elurikkuse programm“ tegelevad teavitusega nii programmioperaator kui ka programmikomponendi operaator, toetusmeetmes „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine“ tegelevad teavitusega programmioperaator, programmikomponendi operaator ja elluviijad.

Paragrahvi 3 lõigetes 3–5 on antud programmioperaatori ja programmikomponendi operaatori ülesanded, sealjuures on lõikes 3 antud programmioperaatori ülesanded, lõikes 4 programmikomponendi operaatori ülesanded ja lõikes 5 ülesanded, mida täidavad sõltuvalt toetusmeetmest kas programmioperaator või programmikomponendi operaator. Antud lõigetest tuleb selguse huvides tuua eraldi välja määruse alusel ja toetusmeetme „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine“ raames antava käskkirja või lepingu kooskõlastusprotsess. Kuna programmikomponentide operaatorid selles toetusmeetmes on ministeeriumid, siis alustavad asjakohase käskkirja koostamise protsessi nemad, esitavad selle kooskõlastamiseks programmioperaatorile (lg 4 p 6) ning Rahandusministeeriumile ja RTK-le (lg 5 p 3). Kultuuriministeerium programmioperaatorina annab kooskõlastuse vastavalt lg 3 punktile 7. Toetusmeetmes „Elurikkuse programm“ on vajaliku käskkirja kooskõlastamise kohustus sätestatud § 3 lg 5 punktis 3.

Šveitsi toetusmeetme partneri väljavalimisel ja kaasamisel on programmioperaatoril ja programmikomponendi operaatoril õigus sõlmida partnerlusleping. See õigus tuleneb regulatsiooni artiklist 4.10. Samas artiklis on sätestatud partnerluslepingu tingimused. Šveitsi toetusmeetme partneri valik on sätestatud artiklis 4.2. Erinevalt elluvijaga kaasatud partnerist ei pruugi Šveitsi toetusmeetme partner olla seotud kindla programmikomponendiga, vaid ta võib olla partneriks erinevate programmikomponentide tegevustes. Šveitsi toetusmeetme partneri kulude rahastamine sõltub sellest, kes sõlmib partneriga lepingu. Kui lepingu Šveitsi toetusmeetme partneriga sõlmib programmioperaator, siis rahastatakse partneri kulusid programmioperaatori halduskulust. Kui lepingu Šveitsi toetusmeetme partneriga sõlmib programmikomponendi operaator, siis rahastatakse partneri kulusid programmikomponendi eelarvest. Šveitsi toetusmeetme partnerile ei kohaldata §-s 5 nimetatut. Šveitsi toetusmeetme partner nimetatakse toetusmeetme lepingus ja toetusmeetme rakendamise lepingus.

Eelnõu paragrahviga 4 määratakse auditeerivaks asutuseks Rahandusministeerium. Vastavalt regulatsioonile vastutab auditeeriv asutus auditistrateegia koostamise ja auditite tegemise eest. Auditid jagunevad juhtimis- ja kontrollisüsteemi(de) ja toetusmeetmete audititeks. Auditite eesmärk on tagada juhtimis- ja kontrollisüsteemide tulemuslik toimimine ja toetusmeetmete tõhus rakendamine.

Eelnõu paragrahviga 5 defineeritakse elluvijaga ja partneri mõisted ning kirjeldatakse nende põhilised

ülesanded ja kohustused programmikomponendi rakendamisel. Elluviija ja partner on nimetatud tegevuste elluviija ja partnerina programmikomponendi rakendamise tingimuste käskkirjas või lepingus. Samuti teevad nad programmikomponendi raames tegevusi ning neil tekivad tegevuste elluviimisega otseselt seotud kulud.

Samuti sätestatakse elluviija ja partneri ülesanded. Elluviijale seatavad õiguslikud eeldused võivad tuleneda toetatavast eesmärgist või tuleneda mõnest toetusmeetme elluviimisega seotud seadusest. Teisisõnu, elluviijal ei ole õiguslikke takistusi programmikomponendi tegevuste elluviimisel.

Eelnõu paragrahviga 6 sätestatakse toetusmeetme tingimuste koostamise kord. Varasemalt on Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamisel otsustatud, et Šveitsi toetusmeetmeid rakendatakse kuni 2027. aasta lõpuni, et vähendada administreerimiskulusid (raamkokkuleppe² kohaselt võib toetusmeetmeid rakendada kuni 3. detsembrini 2029). Eelnõu koostamise ajaks on selgunud, et toetusmeetmete rakendamise algus on viibinud, mistõttu ei ole toetusmeetmete rakendamisega võimalik lõpetada 2027. aastal. Eeldatavalt lõpevad toetusmeetmed 2028. a augustis.

Lõigetes 1 ja 2 sätestatakse, millistel eesmärkidel sõlmitakse toetusmeetme leping ja toetusmeetme rakendamise leping.

Regulatsiooni artikli 4.8 kohaselt sõlmitakse toetusmeetme leping riikliku koordineerimisüksuse ning asjakohasel juhul Šveitsi Arengu- ja Koostööameti või Riikliku Majandusasjade Sekretariaadi ning vajaduse korral täiendavate lepingupoolte vahel. Riiklik koordineerimisüksus vastutab toetusmeetme lepingu kavandi ettevalmistamise eest Šveitsi esitatud vormi alusel ning võtab arvesse toetusmeetme heakskiidetud taotluse sisu ja Šveitsi esitatud tingimusi. Toetusmeetme lepingus sätestatakse toetusmeetme reguleerivad tingimused, st toetusmeetme kestus ja eelarveeraldus, sealhulgas Šveitsi ja partnerriigi riiklike, piirkondlike või kohalike ametiasutuste antav rahaeraldus. Samuti määratakse selles kindlaks toetusmeetme rakendamisega seotud riiklike ametiasutuste, elluviivate asutuste ja muude üksuste (sealhulgas vajaduse korral Šveitsi toetusmeetme partnerite) konkreetsed ülesanded ja kohustused.

Regulatsiooni artikli 4.9 kohaselt sõlmib riiklik koordineerimisüksus toetusmeetme lepingu alusel elluviiva asutusega (st programmioperaatoriga) toetusmeetme rakendamise lepingu, välja arvatud tehnilise abi puhul. Toetusmeetme rakendamise lepingus sätestatakse toetuse andmise tingimused ning asjaomaste poolte ülesanded ja kohustused. Eelkõige sisaldab see sätteid, mis tagavad, et elluviiv asutus kohustub täielikult järgima sätteid, mis moodustavad kooskõlas raamkokkuleppe artikliga 1.22 koostööprogrammi õigusraamistiku ja mis on asjakohased projekti või programmi rakendamisel, sealhulgas kõiki kohustusi, mis jäävad kehtima ka pärast projekti või programmi lõpuleviimist. Juurde lisatakse sõnaselge viide regulatsioonile. See võib sisaldada ka sätteid, mis viitavad vajaduse korral Šveitsi toetusmeetme partnerlusele või Šveitsi ekspertide kaasamisele.

Lõike 3 kohaselt määrab toetusmeetmes „Elurikkuse programm“ programmioperaator ning lõike 4 kohaselt määrab toetusmeetmes „Sotsiaalse kaasatuse toetamine“ programmikomponendi operaator programmikomponendi tegevuste rakendamise tingimused, vajadusel tegevuste elluviijad ja partnerid. Erinevus seisneb selles, et „Elurikkuse programmis“ on programmikomponentide operaatoriteks Keskkonnaamet ja Keskkonnaagentuur, programmis „Sotsiaalse kaasatuse toetamine“ on programmikomponentide operaatoriteks Kultuuriministeerium, Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium ning Siseministeerium. VäSS § 8 lõike 4¹ kohaselt saab volitada riigi sihtasutust või riigi asutatud sihtasutust halduslepinguga täitma avalikke ülesandeid. Seega üks võimalus on sõlmida nimetatud isikutega halduslepingud. Halduslepingu sõlmimisele ei tule kohaldada VäSS § 8 lõikes 4¹ viidatud halduskoostöö seaduse sätteid.

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/207122022001>

Lõike 5 kohaselt sätestatakse programmikomponendi tegevuste rakendamise tingimuste käskkirjas või lepingus vähemalt programmikomponendi tegevuse kirjeldus; elluviija; partneri nimetus, juhul kui tegevuste elluviimisesse on kaasatud partner; elluviija ja partneri õigused ning kohustused, programmikomponendi tegevuste elluviimise periood; kulude abikõlblikkuse periood, toetuse maksimaalne osakaal abikõlblikest kuludest; toetuse maksmise tingimused sh lihtsustatud kulude hüvitamise tingimused; programmikomponendi tegevuste eelarve; teave riigiabi või vähese tähtsusega abi andmise kohta, kui tegemist on sellise abi andmisega; näitajad. Tegemist on minimaalse nimekirjaga (sest sätestada tuleb vähemalt need tingimused), vajadusel võidakse täpsustada ka teisi programmikomponendi rakendamise tingimusi. Lisaks sätestab ka lõige 6, et käskkirja või lepinguga kehtestatud programmikomponendi tegevuste rakendamise tingimustes võib määruuses sätestatud tingimusi täiendada või täpsustada, kui see on vajalik toetatavate tegevuste eripära tõttu.

Eelnõu paragrahviga 7 nähakse ette programmikomponendi rakendamise tingimuste käskkirja või lepingu eelnõu kooskõlastamine. Sätet kohaldatakse ka käskkirja või lepingu muutmise eelnõu kooskõlastamisele. Sätte eesmärk on tagada, et toetuse andmise tingimused on kooskõlas Šveitsi raamkokkuleppe, regulatsiooni ja riigisisese määrusega. Kogu toetuse rakendamise õigusparasuse ja seaduslikkuse eest vastutab riiklik koordineerimisüksus.

Kuna rakendatavad toetusmeetmed on erinevad, siis on ka eelnõu kooskõlastamise menetlus erinev. Toetusmeetmes „Sotsiaalse kaasatuse toetamine“ on eelnõu väljatöötamine programmikomponendi operaatori ülesanne, toetusmeetmes „Elurikkuse programm“ programmioperaatori ülesanne. Eelnõude kooskõlastamise menetluslik kord tuleb ette näha, kuna ministri käskkirjadele ei kohaldata Vabariigi Valitsuse 13.01.2011 määrust nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“. Käskkirja ja lepingu juurde peab esitama riigiabi analüüsi. Kui käskkirja või lepingu muutmise ei mõjuta riigiabi andmist, siis vastavat analüüsi esitama ei pea.

Eelnõu paragrahviga 8 sätestatakse kulude abikõlblikkuse reeglid. Kulude abikõlblikkuse reeglid on detailselt sätestatud regulatsiooni kuuendas peatükis (artikkel 6.1 Kulude rahastamiskõlblikkuse üldpõhimõtted, artikkel 6.2 Projektide ja programmikomponentide rahastamiskõlblikud kulud, artikkel 6.3 Kulude rahastamiskõlblikkus toetusmeetme ettevalmistamise fondi raames, artikkel 6.4 Programmioperaatorite kantud halduskulude rahastamiskõlblikkus, artikkel 6.5 Kulude rahastamiskõlblikkus tehnilise abi fondi raames, artikkel 6.6 Rahastamiskõlbmatud/välisestatud kulud).

Toetusmeetme kulude abikõlblikkuse periood määratakse kindlaks toetusmeetme lepingus. Kontrolli, aruandluse, auditeerimise ja hindamisega seotud kulude rahastamiskõlblikkuse periood lõpeb neli kuud pärast toetusmeetme lõppemist ja hiljemalt 3. detsembril 2029. Raamkokkuleppe artikli 4 punkti 3 kohaselt ei saa toetusmeetme abikõlblikkuse periood lõppeda hiljem kui 3. detsembril 2029.

Kulusid hüvitatakse tegelike kuludena või kulude lihtsustatud hüvitamisviiside alusel juhul, kui nii on doonorriigiga kokku lepitud.

Tegelike kulude definitsioon, kulude lihtsustatud hüvitamisviisid ja ostumenetluse reeglid on sarnased struktuurivahenditele kohalduvatele reeglitele (perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid). Erinevus seisneb selles, et kulude lihtsustatud hüvitamisviisid ei tulene regulatsioonist, vaid nende kasutamises ja täpsemas sisus tuleb doonoriga eelnevalt kokku leppida.

Eelnõu paragrahviga 9 nähakse ette kohustused seoses hankimisega. Sätestatakse nõuded ostumenetluse läbiviimiseks juhul, kui isik ei pea lähtuma riigihangete seadusest. Kohaldatakse analoogiat struktuurivahendite regulatsiooniga.

Eelnõu paragrahvida 10 sätestatakse toetuse maksmise reeglid, maksete peatamise ja maksmisest keeldumise regulatsioon.

Makse saamiseks vajalikud dokumendid ja tõendid esitatakse RTK-le mitte harvemini kui kord kvartalis ja mitte tihedamini kui kord kuus e-toetuse keskkonna kaudu. Selliselt on tagatud kulude sujuv kontrollimine ning kontrollitud kulud on võimalik lisada hüvitistaotlusesse. Kontrollitud ja välja makstud kulude osas esitab programmioperaator hüvitistaotluse, mida menetlevad riiklik koordineerimisüksus ja makseasutus ning mis edastatakse Šveitsi toetuste büroole. Šveitsi regulatsioon sätestab reeglid selleks, kuidas esitatakse kulude hüvitistaotlus Šveitsi toetuste büroole. Hüvitistaotlus esitatakse hüvitisperioodi kohta, mis vastavalt regulatsioonile on jaanuar–juuni (01.01–30.06) ja juuli–detsember (01.07–31.12). Kui toetusmeede ei alga aruandeperioodi esimesel päeval, kulgeb esimene hüvitisperiood toetusmeetme lepingu allkirjastamise kuupäevast kuni järgmise hüvitisperioodi lõpuni. Viimane hüvitisperiood kestab eelviimase hüvitisperioodi lõpust toetusmeetme lõpuni, välja arvatud juhul, kui toetusmeede lõpeb aruandeperioodi viimasel päeval.

Kuludokumente esitatakse riiklikule koordineerimisüksusele erinevatel perioodidel (maksimaalselt kord kuus kuni minimaalselt kord kvartalis), samas ajaraamis tehakse ka makseid. Paragrahv 10 lõikes 8 on sätestatud, et hüvitistaotlus võib sisaldada ainult kulusid, mille riiklik koordineerimisüksus on makse abikõlblikkuse kontrolli järel kinnitanud ja välja maksnud hüvitisperioodi jooksul, seetõttu tuleb hüvitistaotlusest välja arvata kontrollimata ja välja maksmata kulud (näiteks kui kuludokumendid on esitatud, aga kontrollimata, või kontrollitud, aga välja maksmata).

Eelnõu paragrahvida 11 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud kohustused. Toetuse kasutamisega seotud kohustused tulenevad Šveitsi regulatsioonist.

Lõikega 1 sätestatakse, et toetuse kasutamisega seotud dokumente tuleb säilitada kümme aastat alates toetusmeetme lõppemisest, kuid mitte kauem kui 03.12.2039. Toetusmeetme lõppemise kuupäev määratakse toetusmeetme lepingus. Šveitsi regulatsiooni artikli 4.15 punkti 1 kohaselt tagab riiklik koordineerimisüksus, et toetusmeetmetega seotud kõiki asjakohaseid dokumente säilitatakse kümme aastat pärast toetusmeetme lõppemist. Raamkokkuleppe artikli 4 punkti 3 kohaselt lõpeb toetusmeetmetest hüvitatavate kulude rahastamiskõlblikkuse periood, mis on määratud kindlaks regulatsiooni 6. peatükis, 3. detsembril 2029 (kaasa arvatud).

Lõikes 2 nimetatud regulatsiooni aluseks on Šveitsi regulatsiooni 4.15 punkt 2, mille kohaselt kui toetusmeetme lepingus ei ole kokku lepitud teisiti, tagab riiklik koordineerimisüksus, et toetusmeetme rakendamise ajal ja vähemalt viie aasta jooksul pärast projekti või programmikomponendi lõppemist on toetusest rahastatavate seadmete, paigaldiste või ehitiste puhul täidetud järgmised tingimused:

- a) neid käitatakse ja kasutatakse toetusmeetme eesmärkide kohaselt;
- b) need on nõuetekohaselt kindlustatud kahjujuhtumite, näiteks tulekahju, varguse või muude tavapärase kahjujuhtumite, vastu;
- c) need on nõuetekohaselt hooldatud, milleks eraldatakse piisavalt ressursse.

Lõikes 3 nimetatud regulatsiooni aluseks on Šveitsi regulatsiooni artikli 4.15 punkt 6, mille kohaselt jääb toetusmeetme kehtivuse ajal toetuse abil hangitud vara toetusmeetmega kindlalt seotuks ja seda ei saa ilma Šveitsi eelneva kirjaliku nõusolekuta mingil viisil üle anda.

Lõikes 4 nimetatud regulatsiooni aluseks on Šveitsi regulatsiooni artikli 4.15 punkt 3, mille kohaselt kui ei ole kokku lepitud teisiti, tagab riiklik koordineerimisüksus, et soetatud, ehitatud, renoveeritud või ümberehitatud ehitisi ei saa müüa, välja üürida ega hüpoteegiga koormata vähemalt viie aasta jooksul pärast toetusmeetme lõppemist. Kui aga vastav kokkulepe on sõlmitud, võib ehitisi käsutada. Pärast viie aasta möödumist toetusmeetme lõppemisest piiranguid ehitiste käsutamisele ei ole.

Lõike 5 kohaselt kirjeldavad programmioperaator, makseasutus, auditeeriv asutus ja riiklik koordineerimisüksus oma ülesannetega seotud juhtimis- ja kontrollisüsteemid. Juhtimis- ja kontrollisüsteeme auditeeritakse, programmioperaatorite juhtimis- ja kontrollisüsteemide esimesed auditid tehakse enne Šveitsi esimese hüvitise tasumist toetusmeetme lepingu alusel. Regulatsioonis kehtestatud juhtimis- ja kontrollisüsteemide nõuded on toodud kolmes järgmises lõigus.

Partnerriigil lasub üldine vastutus koostööprogrammi eesmärkide saavutamise, toetusmeetmete kaasrahastamise tagamise ning koostööprogrammi juhtimise ja kontrolli eest. Selleks loob partnerriik juhtimis- ja kontrollisüsteemi, mis tagab kontrolli ja tasakaalu ning vastab objektiivsuse, läbipaistvuse ja vastutuse põhimõtetele.

Partnerriik määrab ülesanded koostööprogrammi juhtimise ja kontrolliga seotud riiklikele üksustele. Partnerriik tagab tulemusliku koordineerimise kõigi juhtimis- ja kontrollisüsteemiga seotud riiklike üksuste vahel.

Juhtimis- ja kontrollisüsteem näeb ette:

- a) seire- ja aruandlussüsteemid, mis tagavad koostööprogrammi tõhusa ja tulemusliku juhtimise;
- b) usaldusväärsed raamatupidamis-, seire- ja finantsaruandlussüsteemid;
- c) kulude õigsuse ja korrektsuse tagamise korra;
- d) süsteemid ja menetlused, mis tagavad korrupsiooni ja 11. peatükis määratletud rikkumisjuhtumite ennetamise ning nende vastu võitlemise;
- e) süsteemid ja menetlused, mis tagavad jälgitavuse ja piisavad kontrollijäljed;
- f) koostööprogrammist tulenevate kogutud, säilitatud ja töödeldud andmete kaitse kooskõlas Euroopa Liidu ja partnerriikide seadustega.

Lõikes 6 sätestatakse kohustus teavitustegevuste tegemisel lähtuda Šveitsi regulatsiooni 13. peatükist ning teavitus- ja teabekäsiraamatust. Regulatsioon sätestab nii riikliku koordineerimisüksuse kui ka programmioperaatori kohustused teavitamisel.

Lõike 7 kohaselt järgivad programmioperaator ja programmikomponendi operaator riikliku koordineerimisüksuse suuniseid rakendussüsteemi kohustuste täitmise ja toimimise tagamiseks.

Eelnõu paragrahvi 12 sätestatakse finantskorrektsioonide tegemise reeglid. Šveitsi regulatsioon sätestab rikkumise mõiste ja rikkumisega seotud kohustused (sh rikkumisest teatamise reeglid).

Finantskorrektsioonide tegemiseks on Šveitsi regulatsioonis järgmised reeglid. Rikkumisjuhtumi korral selgitab riiklik koordineerimisüksus välja, kas asjaomase toetusmeetme vahendite tagasinõudmine (finantskorrektsioon) on vajalik. Vajaduse korral määrab riiklik koordineerimisüksus kindlaks finantskorrektsiooni summa, kohaldades proportsionaalsuse põhimõtet, võttes arvesse konkreetseid asjaolusid ning eelkõige tuvastatud rikkumise laadi ja raskust. Sellega seoses võtab riiklik koordineerimisüksus arvesse ka rikkumise mõju nii puudutatud toetusmeetmele kui ka elluviivale asutusele, aga ka Šveitsi mainele.

Enne kavandatava finantskorrektsiooni kohaldamist teeb riiklik koordineerimisüksus Šveitsile sellekohase ettepaneku. Kui Šveits kavandatava finantskorrektsiooniga, mis ületab 10 000 Šveitsi franki, ei nõustu, alustab Šveits riikliku koordineerimisüksusega dialoogi ühe kuu jooksul alates ettepaneku saamisest. Riiklik koordineerimisüksus võtab arvesse Šveitsi mureküsimusi. RTK teavitab Šveitsi finantskorrektsioonidest, mis on alla 10 000 Šveitsi frangi.

Kui Šveits on kokkulepitud finantskorrektsiooni summa juba tasunud, arvatakse finantskorrektsiooni summa maha järgmisest kõnealuse toetusmeetme hüvitistaotlusest. Kui see ei ole võimalik, maksab partnerriik finantskorrektsiooni summa Šveitsile tagasi kolme kuu jooksul alates finantskorrektsiooni

otsuse tegemisest.

Eeltoodust tulenevalt sätestatakse, et finantskorrektsiooni teeb riiklik koordineerimisüksus. Samuti sätestatakse juhud, millal finantskorrektsioon tehakse ning millal jäetakse tegemata. Finantskorrektsiooni ei tehta, kui tegemist on vabatahtliku tagastusega või kui tagasinõudmisele kuuluv toetuse summa on 1000 eurot või sellest väiksem (va kui tegemist on olukorraga, kus toetuse saamise või kasutamise seotud tingimused on täidetud näiliselt, toetuse saamiseks on esitatud valeandmeid, toetatavate tegevuste elluviimisel on esinenud pettus, korruptsioon või huvide konflikt). Kui tagasinõudmisele kuuluv toetuse summa on väiksem kui 1000 eurot, on see võimalik katta Vabariigi Valitsuse reservist sihtotstarbeliste vahendite välistoetuste mitteabikõlblike kulude katteks (Vabariigi Valitsuse 27.05.2021 kabinetiõupidamise otsus).

Arvestades Šveitsi regulatsioonist tulenevat proportsionaalsuse põhimõtet sätestatakse, et kohustuse või tingimuse täitmata jätmise laadist tulenevalt vähendatakse toetust 2, 5, 10, 25, 50, 75 või 100 protsenti tegevusele eraldatud toetusest.

Tasaarveldamise, toetuse tagasimaksmise tähtaja, ajatamise ja viivise regulatsioon on sarnane struktuurifondide regulatsiooniga.

Finantskorrektsiooni kohustatud subjekt on programmioperaator, programmikomponendi operaator või elluviija. Kui rikkumise on toime pannud partner, siis tema eest vastutab elluviija ja omavaheline tagasinõutud toetuse maksmine nähakse ette partnerluslepingus.

Eelnõu paragrahviga 13 sätestatakse reeglid järelevalveks toetuse kasutamise üle ja ligipääsu tagamiseks. Riiklik koordineerimisüksus, makseasutus ja auditeeriv asutus saavad kontrolli või auditi teostamise käigus ligipääsu toetuse kasutamise seotud teabele ja dokumentidele ning neil on õigus viibida programmioperaatori ja programmikomponendi operaatori, elluviija ja partneri toetuse kasutamise seotud ruumides ja territooriumil. Samad õigused on Šveitsi audiitoril. Auditeid viib läbi Rahandusministeerium, Šveitsi audiitor võib läbi viia lisaauditeid.

Hindamise läbiviijal on õigus juurde pääseda teabele, mis on vajalik hindamiseks. Regulatsiooni artikli 10.3 kohaselt võivad hindamised olla kogu programmi ulatuses või ühe kindla teemavaldkonna mõju leidmiseks. Hindaja peab olema sõltumatu ekspert, kes lähtub Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni arenguabi komitee või Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni standarditest. Kui Eesti viib hindamise läbi, tuleb sellest teavitada Šveitsi toetuste büroole kolme kuu jooksul pärast hindamise lõpetamist.

Eelnõu paragrahviga 14 sätestatakse reeglid aruandlusele. Aruandluskohustus on nii programmioperaatoril kui riiklikul koordineerimisüksusel. Mõlemal tuleb esitada nii aasta- kui lõpparuanne Šveitsi teise toetuse rakendamise regulatsioonis sätestatud tingimustel (artiklid 3.11, 4.13 ja 4.14). Aruande info liigub elluviijalt komponendi operaatorile, temalt programmioperaatorile ning programmioperaatorilt edasi riiklikule koordineerimisüksusele. Viimane esitab aasta- ja lõpparuande Šveitsile.

Tegevustes osalejate andmeid töödeldakse, kui nende andmete alusel tõendatakse toetusmeetmes seatud indikaatorite täitmist.

Osalejate andmete kogumiseks võib kasutada e-toetuse keskkonda. Isikuandmeid kogutakse struktuuritoetuste registri sündmuste infosüsteemi. Sündmuste infosüsteemi kasutamiseks on õigustatud isikul ligipääs vaid endaga seotud sündmusele, näiteks korraldatud koolitusele. Teisi sündmusi ja nende osalejate andmeid õigustatud isik ei näe. Aruanne osalejate kohta koostatakse anonümiseeritud kujul.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu ei sisalda uusi ega võõrkeelseid termineid. Määruses lähtutakse Šveitsi teise toetuse rakendamise regulatsioonis toodud terminitest.

Olulisemad terminid, mida määruses kasutatakse:

- toetusmeede – kasutatakse üldmõistena ja tähendab koostööprogrammi raames projekti, programmi või tehnilist abi;
- programm – programmikomponentide sidus kogum, mis viiakse ellu kooskõlas partnerriigi riiklike prioriteetide, poliitika või strateegiatega ja toetuse abil ning mis hõlmab ühtset igakülgselt üldiste eesmärkidega rakendus- ja eelarveraamistikku. Programmiga võib kaasnedagi poliitiline dialoog (nagu on määratletud raamkokkuleppes);
- programmikomponent – toetuse abil ellu viidavate tegevuste jada, mille eesmärk on saavutada asjakohase programmi kokkulepitud eesmärgid ja tulemused;
- koostööprogramm – partnerriigi ja Šveitsi kahepoolne programm raamkokkuleppe rakendamiseks (nagu on määratletud raamkokkuleppes).

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole otseses puutumuses EL õigusega, kuna välisabi andja on Šveitsi Konföderatsioon. Kui toetust antakse riigiabi ja vähese tähtsusega abina, juhendatakse EL otsekohalduvatest õigusaktidest, eelkõige Euroopa Komisjoni määrusest (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks ja Euroopa Komisjoni määrusest (EL) nr 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes.

6. Eelnõu mõjud

Eelnõu alusel määratakse tingimused aastatel 2022–2029 Šveitsi-Eesti koostööprogrammi elluviimiseks, mille raames kavandatud meetmete mõju ja tulemuste saavutamiseks on vajalik erinevate asutuste ülesannete ning toetuse kasutamise tingimuste määramine, mida käesoleva eelnõu kaudu tehakse.

Koostööprogrammi koosseisu kuuluvate meetmete täpne sisu, oodatavad tulemused ja nende mõju kirjeldatakse toetusmeetmete lepingutes.

7. Eelnõu rakendamiseks vajalikud kulutused ja eeldatavad tulud

Koostööprogrammi elluviimisel tekkivaid kulusid on selgitatud Vabariigi Valitsuse 17. novembri 2022. a korralduse nr 323, millega kiideti heaks koostööprogrammi eelnõu, seletuskirjas. Kulud on seotud tegevuste kaasrahastamisega.

8. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

9. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati asjaomastele asutustele kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu 28.05.2024. Märkusteta kooskõlastasid eelnõu Kliimaministerium ja Siseministerium. Kultuuriministerium, Sotsiaalministerium ning Haridus- ja Teadusministerium kooskõlastasid eelnõu märkustega. Märkuste tabel on esitatud käesoleva dokumendi lisana.